

Аннотация

Форманюк В. В. Правовая охрана компьютерных программ и баз данных в Европейском Союзе. – Статья.

Статья посвящена вопросам разработки концепции совершенствования правового механизма охраны компьютерной программы как специфического комплексного объекта права интеллектуальной собственности с учетом влияния на развитие этого механизма новых технологических условий её создания и использования. Значимость статьи заключается в том, что некоторые сделанные в работе выводы могут быть учтены при дальнейшей разработке теоретических положений относительно правовой охраны компьютерных программ и баз данных в Европейском Союзе.

Ключевые слова: компьютерные программы, Директива о правовой охране компьютерных программ, имплементация, информация, законодательство, программы для ЭВМ, авторство, оригинальность, интеллектуальная собственность, конвенция.

Summary

Vormaniuk V. V. The legal protection of computer programs and databases in the European Union. – Article.

Article is devoted to developing the concept of improving the legal mechanism of protection of computer programs as a specific complex intellectual property rights for the effect on the development of the mechanism of new technological conditions of its creation and use. The significance of the article is that some made in the conclusions can be taken into account in the further development of theoretical positions on the legal protection of computer programs and databases in the European Union.

Key words: Computer Programs Directive on the legal protection of computer programs, implementation, information, law, computer programs, authorship, originality, intellectual property, convention.

УДК 340.12

С. В. Кісс

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УКРАЇНОЮ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ, ЗАДЕКЛАРОВАНІХ УГОДОЮ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Постановка проблеми. Одним з основних елементів Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 р., ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII (далі – Угода) [1–3], відповідно до положень статті 2 цієї Угоди, є повага до прав людини й основоположних свобод, як визначено, зокрема, у Гельсінському заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 р. [4] та Паризькій хартії для нової Європи 1990 р. [5], а також в інших відповідних документах щодо захисту прав людини, серед яких можна назвати Загальну декларацію прав людини ООН 1948 р. [6] і Конвенцію Ради Європи про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р. [7; 8]. Тобто, ратифікувавши цю Угоду, Україна зобов'язалася імплементувати європейські стандарти соціальної держави у своє національне законодавство. Згідно з нормами статті 424 Угоди Україна зобов'язується поступово наблизити своє законодавство до законодавства Європейського Союзу (далі – ЄС) у терміни, які встановлені в додатку XL до глави 21 «Співробітництво в галузі

зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» розділу V «Економічне й галузеве співробітництво» цієї Угоди. Проблематика інтегрування сучасного українського законодавства, яке знаходиться в умовах трансформації, у європейські інститути соціальної держави полягає насамперед у протиріччях між задекларованими нормами вітчизняних законодавчих актів у сфері правового регулювання соціальних відносин і фактичними механізмами їх реалізації й фінансування, що на сьогодні зумовлено світовими кризовими явищами й надмірною залежністю соціальних факторів від фінансово-економічного розвитку країни.

Стан дослідження обраної теми й аналітичний огляд наукових досліджень, які присвячені проблематиці адаптації національного законодавства України до європейських стандартів у сфері соціальних відносин, свідчать про те, що актуальними темами наукових дискусій і розробок представників різних галузей української науки є теоретичні аспекти проблем інтеграції європейських стандартів соціальної держави в сучасний соціальний компонент нашої країни. Серед фахівців у галузі юридичних наук праці соціальним питанням євроінтеграції присвятили В.Ю. Васецький, О.І. Головка, В.Ф. Кавун, П.В. Коломієць, К.С. Лобода, Н.І. Мозоль, О.Б. Олійник, С.С. Павлов, Т.І. Пашук, С.В. Попов, В.М. Руденко, В.І. Сало, Д.Г. Севрюков, Н.С. Сидоренко, О.В. Солдатенко, М.Г. Чорний та інші. Серед представників вітчизняної економічної науки дослідниками соціально-економічних проблем процесу євроінтеграції є І.І. Богатирьов, К.Е. Гафарова, Л.А. Злупко, В.В. Капильцова, В.М. Миленський, О.В. Сотула, О.М. Чередниченко, В.В. Шемаєв. Науковці у сфері державного управління (Ю.М. Бондаренко, М.В. Кравченко, В.О. Купрій, А.А. Халецька), у сфері політичних наук (С.М. Остюченко, Г.М. Редькіна, Л.В. Ярова), у сфері філософських наук (Ю.А. Бойко, О.В. Горпинич, В.О. Нечипоренко, Я.І. Пасько, С.М. Сокол, С.А. Фаренік, В.Б. Халамендик), у сфері історичних наук (М.М. Ігнатенко, Н.М. Сафонова) також присвятили свої наукові праці дослідженню особливостей реалізації соціальних євроінтеграційних засад на теренах української державності.

Метою статті є з'ясування передумов історико-правових аспектів формування сучасної національної ідеї соціальної держави, що зумовлено вимогами глави 21 «Співробітництво у галузі зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей» розділу V «Економічне і галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 р., ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII.

Завдання статті полягає в дослідженні передумов історико-правових аспектів формування сучасної національної ідеї соціальної держави, що зумовлено Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 р.; висвітленні сутності поняття якості людського життя як одного з головних європейських стандартів соціальної держави; розгляді процесу імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у сфері правового регулювання соціальних відносин; запропонуванні рекомендацій щодо адаптації законодавства України в соціальній сфері до права Європейського Союзу й положень Угоди.

Виклад основного матеріалу. Співробітництво України з Європейським Союзом у сферах щодо забезпечення гідної праці, політики зайнятості, безпечних

і здорових умов праці, соціального діалогу, соціального захисту, соціального залучення, гендерної рівності та недискримінації, визначених у статті 419 цієї Угоди, передбачає досягнення таких цілей: 1) покращення якості людського життя; 2) протистояння спільним викликам, зокрема глобалізації й демографічним змінам; 3) збільшення кількості й покращення якості робочих місць із гідними умовами праці; 4) сприяння розвитку соціальної та юридичної справедливості в контексті реформування ринку праці; 5) сприяння створенню на ринку праці таких умов, які б поєднували гнучкість і захищеність; 6) сприяння впровадженню активних заходів на ринку праці й підвищення ефективності служб зайнятості з метою задоволення потреб на ринку праці; 7) стимулювання розвитку ринків праці, що сприяють залученню малозабезпечених осіб; 8) зменшення обсягів неформальної економіки шляхом трансформації нелегальної зайнятості; 9) покращення рівня забезпечення охорони здоров'я й безпечних умов праці, зокрема, шляхом проведення навчання та тренінгів із питань охорони здоров'я й безпеки праці, сприяння реалізації превентивних заходів, попередження ризиків великих аварій та управління токсичними хімічними речовинами, а також обмін практикою й результатами досліджень у цій сфері; 10) посилення рівня соціального захисту й модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності й фінансової стабільності; 11) скорочення бідності й посилення соціальної єдності; 12) забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей для чоловіків і жінок у сфері зайнятості, освіти й навчання, економічної та суспільної діяльності, а також у процесі прийняття рішень; 13) подолання дискримінації в усіх її формах і проявах; 14) посилення можливостей соціальних партнерів і сприяння соціальному діалогу.

Як видно з переліку наведених вище цілей, що передбачені для досягнення в процесі співробітництва України з Європейським Союзом у соціальній сфері, першою ціллю є покращення якості людського життя. Соціальні цілі в цьому випадку являють собою засіб об'єднання соціальних дій у певну систему. Тобто соціальні цілі співробітництва України з Європейським Союзом конкретизовані в ієрархії інтересів і цінностей відповідно до структурних рівнів суспільства. Для дії соціальних законів створюється тим більший простір, чим більше збігаються соціальні цілі суспільства та ціннісні орієнтації й установки особистості, суб'єктивні устремління кожної людини. Ступінь збігу чи розбіжності соціальних цілей суспільства й особистості пізнається через ставлення особистості до таких цілей [9, с. 665].

Зокрема, доктор наук із державного управління О.М. Петроє (2010 р.) визначає поняття «якість життя» (англ. *quality of life* – від лат. *quālitās* – який, яка) як комплексну інтегральну характеристику становища людини в різних соціальних системах і структурах, показник міри її соціальної свободи, її можливостей для всебічного розвитку. Основними складовими якості життя, за твердженням дослідниці, є доходи населення, споживання матеріальних благ і послуг, умови життя, вільний час. На думку О.М. Петроє, існує об'єктивна й суб'єктивна оцінка якості життя. Об'єктивна оцінка – науково обґрунтовані нормативи потреб та інтересів людей, із співвідношення з якими можна об'єктивно судити про ступінь задоволення цих потреб та інтересів. Суб'єктивні оцінки містять раціональний (загальна задоволеність життям та оцінка ступеня задоволеності його складовими)

та емоційний (баланс позитивних і негативних емоцій, які не фіксуються ніякими статистичними величинами та фактично існують лише у свідомості людей і в їх особистих судженнях та оцінках) компоненти [9, с. 760].

О.М. Петроє формулює також визначення поняття «рівень життя» (англ. *standard of living*): це стандарт, який відображає забезпеченість населення необхідними матеріальними благами й послугами, досягнутий рівень їх споживання та ступінь задоволення раціональних потреб; характеризує матеріальний добробут окремої людини й визначає узагальнений результат діяльності економіки країни за певний період; рівень задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення, що гарантується соціально-правовим забезпеченням умов життєдіяльності населення й обмежується рівнем економічного розвитку держави [9, с. 624].

Проте авторський колектив монографії «Вимірювання якості життя в Україні» (2013 р.), до складу якого увійшли Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Н.В. Ковтун, Л.С. Лісогор, визначає, що якість життя виступає складним, багатокомпонентним явищем, що залежить як від об'єктивних факторів (насамперед можливості задоволення людських потреб та інтересів у цих соціально-економічних умовах), так і від різноманітних суб'єктивних факторів (соціально-психологічних, соціокультурних та інших). Підвищення якості життя виступає критерієм і необхідною умовою людського розвитку. Концепція людського розвитку наголошує на пріоритетності ролі людини, визначаючи, що людина – мета економічного зростання, а не його ресурс. Концепцію людського розвитку було введено в науковий обіг та в практику державного управління в 1990 р. У Доповіді про людський розвиток Програми Розвитку ООН це сформульовано однією фразою: «Реальне багатство народів – люди». Метою людського розвитку є створення середовища, яке надає людям можливість прожити довге, здорове та творче життя. Отже, цілі співробітництва України з Європейським Союзом у соціальній сфері повинні одночасно стати і орієнтиром, і системою пріоритетів для реалізації стратегії реформ в Україні, оскільки вони визначають найгостріші проблеми, що стоять перед суспільством [10, с. 7].

У період, коли наша держава готується до вступу в Європейський Союз, ефективна діяльність державної соціальної системи є надзвичайно важливою: імплементація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом передбачає, зокрема, адаптацію законодавства України у сфері правового регулювання соціальних відносин до права Європейського Союзу й положень Угоди. Правовою основою відносин між Україною та Європейським Союзом є Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р., яка започаткувала співробітництво із широкого кола політичних, торговельно-економічних і гуманітарних питань [11; 12]. Програму інтеграції України до Європейського Союзу було схвалено Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000 [13; 14]. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу, у тому числі пристосування чинних національних соціальних правових норм до нових міжнародних зобов'язань держави, відбувається згідно із Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV [15]

Висновки. Отже, взявши за основу ратифіковану Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 р., у якій фактично задекларовано європейські стандарти соціальної держави, українській спільноті в процесі імплементації цих стандартів у своє національне законодавство необхідно обов'язково враховувати вітчизняну специфіку формування сучасної соціальної держави в Україні. Тобто, на нашу думку, досягнення цілей, регламентованих цією Угодою, можливе лише за таких умов: 1) чітке усвідомлення того, що ми прагнемо реалізувати в процесі новітнього державотворення України як соціальної держави, оскільки нормами статті 1 чинної Конституції України [16] вже конституційно зафіксовано статус України як соціальної держави, що у свою чергу законодавчо закріплено в нормативно-правових актах соціального спрямування [17]; 2) чітке визначення соціальних пріоритетів у державному розвитку України з обов'язковою їх конкретизацією, враховуючи при цьому: а) сучасні процеси суспільних і державних змін, б) особливості національної ментальності української спільноти, в) вплив політичної, економічної й соціальної доктрин на стан формування реальної соціальної держави в Україні; 3) створення чіткої моделі розбудови соціального спрямування, розробка й реалізація концепції соціальної держави, яка б відповідала європейським стандартам суспільного розвитку. Доречним є твердження доктора юридичних наук Д.Г. Севрюкова, який, дослідивши в 2014 р. історико-теоретичні аспекти еволюції соціальної держави в Західній Європі, встановив, що головна причина концептуальних суперечностей щодо проблеми практичного впровадження європейської соціальної моделі пов'язана зі збереженням суверенітету національних держав над системами соціального захисту та, відповідно, пріоритетом застосування механізмів «м'якого», незобов'язуючого, права у сфері соціальної політики на комунітарному рівні [18, с. 13].

Література

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 40. – Ст. 2021.
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : міжнародний документ від 27 червня 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. – № 75. – Т. 1. – С. 83. – Ст. 2125.
3. Вербальна нота (щодо часткового застосування на тимчасовій основі положень Угоди про асоціацію) : міжнародний документ від 30 вересня 2014 р. № SGS14/12029 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 83. – Ст. 2368.
4. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі : міжнародний документ від 1 серпня 1975 р. // Офіційний вісник України. – 2005. – № 4. – Ст. 266.
5. Паризька хартія для нової Європи : міжнародний документ від 21 листопада 1990 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_058.
6. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від 10 грудня 1948 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – С. 89. – Ст. 3103.
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 4 листопада 1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 270–302.
8. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 40. – Ст. 263.

9. Енциклопедичний словник з державного управління / [Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.]; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трошинського, Ю.П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
10. Вимірювання якості життя в Україні : [науково-аналітична монографія] / Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Л.С. Лісогор та ін. ; Ін-т демографії та соціал. дослідж. ім. М.В. Птухи. – К., 2013. – 50 с.
11. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : міжнародний документ від 14 червня 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 24. – Ст. 1794.
12. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10 листопада 1994 р. № 237/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 46. – Ст. 415.
13. Програма інтеграції України до Європейського Союзу : схвалено Президентом України від 14 вересня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/p0001100-00>.
14. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 39. – Ст. 1648.
15. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
16. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
17. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 5 жовтня 2000 р. № 2017-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 48. – Ст. 409.
18. Севрюков Д.Г. Еволюція соціальної держави у Західній Європі: історико-теоретичні аспекти : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Д.Г. Севрюков; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини «Україна». – К., 2014. – 37 с.

Анотація

Кісс С. В. Імплементация Украиной европейских стандартов социальной державы, задекларованной Угоду про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. – Стаття.

Статтю присвячено висвітленню передумов історико-правових аспектів формування сучасної національної ідеї соціальної держави, що зумовлено Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 р.

Ключові слова: імплементация, європейські стандарти соціальної держави, якість життя, Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, сучасна національна ідея соціальної держави.

Аннотация

Кисс С. В. Имплементация Украиной европейских стандартов социального государства, задекларированного Соглашением об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом. – Статья.

Статья посвящена изучению предпосылок историко-правовых аспектов формирования современной национальной идеи социального государства, что обусловлено Соглашением об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом от 27 июня 2014 г.

Ключевые слова: имплементация, европейские стандарты социального государства, качество жизни, Соглашение об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом, современная национальная идея социального государства.

Summary

Kiss S. V. Ukraine's implementation of European standards of the welfare state, declared in the Ukraine-European Union Association Agreement. – Article.

In this article the author studies the prerequisites of historical and legal aspects of the formation of the modern national idea of the welfare state, which is due to the Association Agreement between Ukraine and the European Union on 27 June 2014.

Key words: implementation, European standards of the welfare state, quality of life, Association Agreement between Ukraine and the European Union, modern national idea of the welfare state.